

Araştırma Makalesi/Research Article

**SAFEVİ ELÇİSİ ŞAH KULU HAN'IN 1568 YILINDA EDİRNE
SARAYI'NDA HUZURA KABULÜ**

*AUDIENCE OF THE SAFAVID AMBASSADOR SHAH-KULU IN EDİRNE
PALACE IN 1568*

Hasan Ali CENGİZ*

*Geliş Tarihi: 03.08.2019
(Received)*

*Kabul Tarihi: 16.05.2020
(Accepted)*

ÖZ: Safevi elçisi unvanıyla Nahcivan ve Revan hâkimi Şah Kulu Han, 1567'de Sultan II. Selim'in cülûsunu tebrik etmek ve Kanuni Sultan Süleyman için taziyede bulunmak amacıyla İstanbul'a geldi. Elçi heyeti, II. Selim'in o sırada Edirne'de bulunmasından dolayı İstanbul'daki üç günlük ikametlerinin ardından Edirne'ye geldi. Şah Kulu ve beraberindeki heyetin kabulü, Saray-ı Cedid-i Amire'de gerçekleşti. Heyet, huzura kabul edilip dönene kadar Edirne'de ikamet ettiler. Şah Kulu'nun ziyareti, II. Selim dönemi Osmanlı-Safevi ilişkilerini belirleme açısından önem arz etmektedir. Bu ziyaretle Safevi İmparatoru Şah Tahmasb, gönderdiği zengin hediyelerle Osmanlı Devleti'ni etkilemeye çalıştı. Buna karşılık Osmanlı Devleti de gelen elçi heyetini en iyi şekilde ağırlama gayretinde bulundu. Elçi heyetinin bu ziyareti ile Kanunî döneminde yapılan Amasya Anlaşması tekrar onaylandı ve II. Selim döneminde de Osmanlı-Safevi sulhu devam etti.

Anahtar Kelimeler: II. Selim, Şah Tahmasb, Şah Kulu Han, Osmanlı Devleti, Safevi Devleti

ABSTRACT: Shah Kulu Khan, the ruler of Nakhichevan and Revan with the title of Safavid ambassador, came to Istanbul to congratulate Sultan Selim II's enthronement and condolence for Suleiman the Magnificent in 1567. The delegation stayed in Istanbul for three days and then came to Edirne due to the fact that Selim II was in Edirne for wintering. The acceptance of Shah Kulu and accompanying delegation took place in Saray-ı Cedid-i Amire. The delegation stayed in Edirne until they were accepted and returned to audience. Shah Kulu's visitation has very important role in terms of determining the Ottoman-Safavid relations during Selim II period. With this visit, the Safavid Emperor Shah Tahmasb tried to influence the Ottoman Empire with the rich gifts he sent. In response to this, the Ottoman Empire tried to entertain the ambassador delegation in the best way. With this visit of the ambassador delegation, the Amasya treaty made during the Suleiman the Magnificent period was re-approved and the peace between Ottoman and Safavid was continued during the reign of Selim II.

Key Words: Selim II, Shah Tahmasb, Shah Kulu Khan, Ottoman, Safavid

* Öğr. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi, hasancengiz@trakya.edu.tr, ORCID:0000-0001-9175-4737.

1. GİRİŞ

Şah Kulu Han, Kanunî'nin vefatı ve II. Selim'in tahta çıkmasından sonra 1567 yılında, cülûs tebriki ve taziyede bulunma maksadıyla Safevi elçisi olarak geldi. Bu çalışma ile Safevi elçi heyetinin iki ülke ilişkileri üzerinde etkisi incelenecektir. Elçinin geldiği tarihlerde padişah Edirne'de bulunmaktadır. Bundan dolayı elçi heyetinin huzura kabulü Edirne Sarayı'nda gerçekleşti. Bu çalışmada payitaht dışında elçi kabulündeki farklılıklar ortaya konulacaktır. Bunların başında elçi heyetinin İstanbul'dan Edirne'ye gelişi ve gidişi sırasında yapılan hazırlıklar gelmektedir. Bir diğeri de heyet için Edirne'de yapılan karşılama töreni, heyetin ikameti ve Edirne Sarayı'nda huzura kabulüdür.

Elçi ziyaretinin iki ülke açısından analiz edebilmek ve ziyaret sırasında yaşananları daha iyi anlayabilmek için Kanuni Sulatan Süleyman döneminde Osmanlı-Safevi ilişkileri hakkında bilgi vermenin faydalı olacağı kanısındayız.

Kanunî Sultan Süleyman, tahta çıktıktan sonra babası döneminde Safevi Devleti'ne karşı uygulanan bazı ticari yasakları kaldırdı. Şah İsmail'e de mektup göndererek, batıya karşı dostluk ve işbirliği teklif ederek Safevi Devleti ile dostluk kurmak istedi. Fakat Şah İsmail, Kanunî Sultan Süleyman'ın bu iyi niyetli hareketine aynı karşılığı göstermeyerek Osmanlı'nın Macaristan ve Avusturya'ya karşı mücadelesi esnasında Anadolu üzerine yönelik Şiiliği yayma faaliyetleri ve saldırıları arttırdı¹. Safevi Devleti, gönderdiği "halife" unvanındaki kişilerin propagandaları ile halktan para topladığı gibi bir kısmının da kendi topraklarına göçmelerine ikna etti. Safevi Devleti'nin bu türlü politikalara devam etmesi, Osmanlı Devleti tarafından bir tehdit olarak algılandı. Bu tehdidi önlemek için de Safevi ile işbirliği içinde olanlar ya hapsedildi ya da sürgüne gönderilerek cezalandırıldı².

Şah İsmail'in, 23 Mayıs 1524'deki vefatından sonra, oğlu Tahmasb (1524-1576) Safevi tahtına geçmiştir. Kanunî, Şah Tahmasb'ın tahta geçtiğinin bir sefaretle bildirilmemesi nedeniyle onu tebrik etmedi ve 1525 yılında Tahmasb'a hakaret ve tehdit dolu bir mektup gönderdi. Şah Tahmasb, Kanunî'ye cevap yazmak yerine, Alman İmparatoru Şarlken'e Portekiz Kralı III. Joao'ya, Avusturya Kralı Ferdinand'a ve Macar Kralı II. Layoş'a müracaat ederek Osmanlı Devleti'ne

---

¹ Remzi Kılıç, *Kanuni Devri Osmanlı İnan Münasebetleri (1520-1566)*, İstanbul 2006, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, s. 128-129.

² Firdevs Çetin, "Osmanlı-Safevi Rekabetinin Osmanlı Resmî İdeolojisine Etkisi", Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 2, Aralık 2011, s. 24; Mehmet Saray, *Türk-İran İlişkileri*, Ankara 1999, Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 39.

karşı ittifak yapılmasını teklif etti³. Safevi'den ziyade Avusturya seferini önemseyen padişah, ancak Avusturya seferinin ardından Şah Tahmasb'ın üzerine yürüdü.

Kanunî döneminde İran'a üç büyük sefer yapıldı. Bu seferlerin birincisi, (1533-1535) İrakeyn'dir. Bu savaşın iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi, Viyana kuşatması sırasında Şah Tahmasb'ın Bağdat'ı geri almasıdır. İkincisi ise Safevi beylerinden Ulama Han'ın⁴ Osmanlılara; Osmanlı ümerasından olan Şeref Han'ın ise Safevi Devleti'ne sığınmasıdır.

Osmanlı Devleti, yüz elli bin kişilik bir ordu ile Safevi topraklarına girdi. 28 Kasım 1534'de Veziriazâm İbrahim Paşa, Şah Tahmasb'ın meydan savaşına fırsat vermeyip sürekli kaçmayı tercih etmesi nedeniyle herhangi bir direnişle karşılaşmaksızın Bağdat'ı zapt etti. Kanunî, şehre 30 Kasım 1534'de törenle girdi. Osmanlı Devleti bu sefer ile Bitlis ve Bingöl'den Erdebil'e kadar Azerbaycan ve Bağdat ve havalisini hâkimiyeti altına aldı. Seferin neticesinde Basra-Bağdat-Halep ticaret yollarını büyük ölçüde kendi denetim altına aldı⁵.

İrakeyn seferi sonrası Kanunî'nin Avrupa'da savaşmasını fırsat bilen Şah Tahmasb, Kafkaslardaki Sünnî-Türk yurtlarını ve Van, Erciş ve civarındaki kaleleri işgal etti. Bu durum Safevi Devleti üzerine yapılacak ikinci bir seferi zaruri kıldı. Sefer sırasında Kanunî, Şah Tahmasb'ı cenge davet eden mektup göndermesine rağmen Şah Tahmasb, her seferinde olduğu gibi kaçmayı tercih etti. Bu ikinci sefer neticesinde Hakkâri'yi içine alan Van eyaleti kuruldu⁶.

Kanunî'nin, Avusturya, Almanya ve İspanya kuvvetlerine karşı 1552'de savaşmasını fırsat bilen Şah Tahmasb, Osmanlı ülkesinin Doğu'daki hudut şehir ve kasabalarına tekrar akınlar yaparak buraları yağmaladı. Kanunî, bu durum üzerine Safevi Devleti'ne üçüncü seferini yapmak zorunda kaldı. Şah Tahmasb, Osmanlı ordusunun büyüklüğü ve üstün askerî teknik gücünden çekinerek birçok kez olduğu gibi savaşa girmekten kaçtı. Bunun üzerine Kanuni, ertesi yıl tekrarlamayı

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, Ankara 1983, s. 348; Kılıç, *Kanuni Devri Osmanlı İran Münasebetleri*, s. 143.

⁴ Ulama Sultan, Safevilerin hizmetine girmek için İran'a gitmiş, Şah İsmail'in ölümünden sonra ihtilaf içerisine girdiği Şah Tahmasb'a karşı Osmanlı Devleti'nin saflarına geçmiştir. Mehmet Dağlar, "Ulama sultan-ı Tekelü ve Osmanlı Devleti'ne ilticası" *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, Mart 2016, s. 180-189.

⁵ Feridun M. Emecen, "Kanuni Süleyman Devri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. X, İstanbul 1989, s. 330-331.

⁶ Feridun M. Emecen, "Kanuni Süleyman Devri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. X, s. 336.

düşündüğü İran seferi için kışı geçirmek için Erzurum üzerinden Amasya'ya dönme kararı verdi⁷. Şah Tahmasb, Kanunî'nin Erzurum'da bulunduğu sırada gönderdiği elçi vasıtasıyla mütareke isteğinde bulundu. İran'a sefer ile arzulanı neticeyi alamayan Kanunî, uzlaşma yolunu tercih ederek Amasya'da Safevi elçilerini kabul etti. Ferruhzâde Kemâluddîn başkanlığındaki Safevi elçilik heyeti arasındaki görüşmeler sonucu, iki devlet arasında Haziran 1555 günü Amasya Barış Anlaşması imzalandı⁸.

Amasya barışı ile Safevi Devleti; Irak, Doğu Anadolu ve Gürcistan'da hâkimiyeti altında bulundurduğu toprakları Osmanlı Devleti'ne verdi. Anlaşma gereğince iki ülke arasında yeni hudut çizildi. Buna göre, Gürcistan toprakları Osmanlı Devleti ile Safevi Devleti arasında paylaşılmış, Azerbaycan, Doğu Anadolu ve Tebriz de Osmanlı Devleti'nde kaldı. Bu anlaşma ile İranlı Şiiler, üç halife ve Hz. Aişe'ye hakaret etmeyecek, Safevi-Osmanlı hududunda da hiçbir tecavüzde bulunmayacaklardır. Ayrıca Osmanlı Devleti de İranlı Şiilerin hac vazifelerini yerine getirmek için kutsal yerlere gitmesine izin verecektir⁹. Bu anlaşma ile Osmanlılar, 1514 Çaldıran'dan bu tarafa kırk bir yıldır düşman olarak gördükleri İran'ı resmen tanıyıp kabul etmiş ve Sünnilik ile Şiilik arasındaki sorunlar giderilmeye çalışıldı.

Osmanlı Devleti ile Safevi devleti arasında Amasya Anlaşması ile başlayan sulh dönemi Şehzâde Bâyezid'in Safevi Devleti'ne sığınması ile sıkıntılı bir süreç girdi. 21 Şaban 966 (29 Mayıs 1559) tarihinde iki kardeş arasında Konya Savaşı'ndan sonra Şehzâde Bâyezid, kuvvetleriyle birlikte 7 Temmuz 1559'da da huduttan geçerek Safevi Devleti'ne sığındı¹⁰. Şehzâde Bâyezid, Tebriz'de 24 Temmuz 1592'de Şah Tahmasb tarafından kabul edildi¹¹. Kanunî, Şehzâde

⁷ Feridun M. Emecen, "Süleyman I", *DİA*, C. XXXVIII, İstanbul 2010, s. 70.

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, s. 361; Remzi Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Anlaşmaları*, İstanbul 2001, s. 73.

⁹ İzin verilen kutsal yerler içinde Mekke ve Medine'nin dışında Şiilerce en fazla ziyaret edilen Bağdad, Kerbelâ ve Necef gibi yerlerde bulunmaktadır. İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, İstanbul 1972, Türkiye Yayınevi, s. 294; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, s. 361; Feridun M. Emecen, "Kanunî Süleyman Devri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. X, s. 341; Kılıç, *Osmanlı-İran Siyasî Anlaşmaları*, s. 76.

¹⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, s. 407; Feridun M. Emecen, "Selim II", *DİA*, İstanbul 2009, s. 416.

¹¹ Şah Tahmasb, şehzâde Bâyezid'i sanki padişah karşıyormuş gibi mübalağalı bir törenle kabul ederek, ona çok ikram ve ihtiram göstermiştir. Remzi Kılıç, *Kanunî Devri Osmanlı İran Münasebetleri*, s. 386.

Bâyezid'in teslim edilmesi için Şah Tahmasb'a mektup gönderdi¹². Bu mektubun dışında Kanunî ile Şehzâde Selim, Şehzâde Bâyezid'in teslim edilmesi için Şah Tahmasb ile birçok kez daha yazıştılar ve bu meseleyi çözmek için ki ülke arasında elçiler de gidip geldi¹³. Bu elçiler ile Osmanlı Devleti Şah Tahmasb'a pek çok hediye de gönderdi¹⁴. Bu diplomatik girişimlerin sonunda Şah Tahmasb, büyük bir meblağ mukabilinde Şehzâde Bâyezid'in teslim edilebileceğini bildirdi¹⁵. Bunun üzerine Kanunî, 900.000 ve Şehzâde Selim de 300.000 altın vermeyi kabul etti. Ardından, Safevi Devleti'nin Osmanlı Devleti ile dost kalması şartıyla Kazvin'de 21 Zilkade 969 (23 Temmuz 1562)'da Osmanlı Devletine teslim edildi. Teslim alınan Şehzâde Bâyezid ve oğulları hemen orada idam edildi. Böylece Şehzâde Bâyezid olayı, Osmanlı-Safevi ilişkilerini zarar vermeden çözüldü¹⁶.

¹² M. Tayyip Gökbilgin, *Kanuni sultan Süleyman*, s. 119.

¹³ İki taraf arasında yapılan yazışma metinleri için bakınız, Feridun Bey, *Münşeat Mecmuası*, C. II, İstanbul 1274, s. 26,27,34,37,42.

Bu yazışmalardan biri, Şehzâde Selim tarafından İran'a sığınan Şehzâde Bâyezid hakkında gönderilen nâme-i humâyûna cevaben dili Türkçe olan *Şefâ'atnâme*'dir. Bu belgede öncelikle iki devlet arasındaki antlaşma ve dostluğun sağlam ve bâki olduğuna vurgu yapılmıştır. Şehzâde Bâyezid'in aslında babalık ve kardeşlik hukukundan gafil olmadığı ancak Padişahın gazabından korktuğu için mecburen iki devlet arasındaki dostluğa güvenerek özür dileyerek şefaet ederiz ümidiyle kendilerine sığındığı ifade edilmektedir. Burada Şehzâde Bâyezid konusunda bir çözüm olarak, Padişah'ın Şehzâde Bâyezid'i bağışladığına dair bir *menşur* yazdırıp gönderirse Şehzâdenin iade edileceği belirtilmektedir. Feridun Bey, *Münşeat Mecmuası*, C. II, s. 36; Hilal Çiftçi, "*Osmanlı-Safevi İlişkilerinin Diplomatik Dili*", Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2015, s. 42.

¹⁴ Kanunî Sultan Süleyman ve oğlu Şehzâde Selim, Şehzâde Bâyezid'in teslimi için Maraş Beylerbeyi Ali Paşa vasıtasıyla 3 Ocak 1560'da Şah Tahmasb'a çeşitli hediyeler gönderdiler. Şehzâde meselesinin çözüme kavuşturulmasından sonra da Şah Tahmasb'a, teşekkür için Haziran 1562'de Vezir Pertev Paşa ile yine hediyeler gönderdiler. Fatma Ünyay Açıkgöz, "*XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Hediye ve Hediyeleşme (Padişahlara Sunulan ve Padişahların Verdiği Hediyeler Üzerine Bir Araştırma)*", Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2012, s. 223.

¹⁵ İran Osmanlı Devleti'nden paranın yanında Bağdat şehrini de talep ettiler. Fakat bu talep Osmanlı Devleti tarafından kabul görmedi. Bunun yanında Kars Kalesi'nin İran'a verilmesi kabul edildi, fakat Şehzâde Bâyezid'in Erzurum'da teslim edilmesi şartının yerine getirilmemesi nedeniyle bundan vazgeçildi. İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, s. 317; Kılıç, *Kanuni Devri Osmanlı İran Münasebetleri*, s.404.

¹⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III/I, Ankara 2011, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 55-56, M. Tayyip Gökbilgin, *Kanuni Sultan Süleyman*, s. 120.

2. OSMANLI DEVLETİ'NDE ELÇİ KABULLERİ

Elçi; Bir devleti bir başka devlet nezdinde temsil etmek üzere diplomatik teamüller ve belirli kurallar çerçevesinde görevlendirilen devlet görevlilerine verilen bir addır. Halk, ülke, devlet anlamına gelen Türkçe el (il) isim kökünden türetilmiş olan bu kelime, özel isim olarak ilk defa Uygur metinlerinde rastlanmakta ve haberci, peygamber manasına da gelmektedir. Elçilik kurumunun tarihi ilkçağlara kadar gitmektedir. Bu kurum, zamanla da devletlerarası diplomaside hukuki bir statü kazanmıştır. “*Elçiye zeval olmaz*” atasözüyle milletlerarası imtiyazlara ve dokunulmazlığa sahip olmak anlamında dilimize de kalıcı bir şekilde yerleşti¹⁷.

Osmanlı Devleti, münasebette bulunduğu devletlerin kendisiyle sınırının olup olmayışı, ekonomik ilişkilerin durumlarına göre değişiklik göstermekle birlikte her zaman diplomasiye önem vermiştir. Osmanlı Devleti'nde elçilerin kabul olması dahil olmak üzere resmi törenlerin nasıl yapılacağını belirleyen teşrifat kurumu oluşturdu¹⁸. Bu kurumun resmi temeli Fatih Sultan Mehmed zamanında atılmıştır. Fatih kanunnâmesinde de yer alan bu kurumun elçilerle ilgili görevleri yer almıştır. Buna göre elçilerin nasıl karşılanacağı, elçilere yapılacak harcamalar ve huzura kabul ediliş şekilleri gibi pek çok konu kanunla belirlendi¹⁹.

Osmanlı Devleti'ne gelen elçiler İslami emân anlayışı çerçevesinde misafir olarak kabul edilmekte güvenlikleri de dâhil olmak üzere tüm masrafları Osmanlı Devleti tarafından karşılanmaktadır. Avrupa'da benzeri olmayan bu uygulamaya “*Tayinat*” adı verilmektedir. Elçilere tayinat verilmeye 1538 yılında Floransa elçisinin yiyecek masrafının hazineden karşılanmasıyla başlamış ve bu tarihten sonra yaygınlık kazanmıştır²⁰. İkamet elçilerine tayinat verme usulü, Osmanlı

¹⁷ Mehmet İpşirli, “Elçi”, *DİA*, C. XI, İstanbul 1995, s. 3; Mecduud Mansuroğlu, “Elçi”, *İA*, C. IV, İstanbul 1964, s. 231.

¹⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara 1998, s. 272.

¹⁹ İbrahim Yıldırım, *Osmanlı Devleti'nde Elçi Kabulleri*, İstanbul 2014, s. 39.

²⁰ 16. Yüzyıl sonlarında İsveç orta elçisine günlük 10 kuruş, Avusturya orta elçisine ise 12 kuruş verilirken, Rusya kapı kethüdasına 5 ve yine aynı devletin orta elçisine günlük 98, Venedik elçisine de 80 kuruş nafaka verilmiştir. Ömer Düzbakar, “XV-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Elçilik Geleneği ve Elçi İşlerinin Karşılanmasında Bursa'nın Yeri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, S. 2/6, 2009, s. 184.

Devleti'nin 1794'ten itibaren Avrupa'da ikamet elçiliklerini kurmasıyla beraber bazı istisnalar ile devam etti²¹.

Osmanlı Devleti'ne gelen elçiler, huduttan girdiği andan itibaren rütbelerine uygun bir mihmandar tayin edilirdi. Elçilerin yiyecek, kira, hayvan yemi gibi zaruri masraflarının karşılanması mihmandarlar tarafından yapılırdı. Doğu ve batı ülkelerinden gelen elçilere temin edilen yiyecek ve içecek maddelerinde bazı farklılıklar vardır²². İstanbul'a gelen elçiler, henüz elçilikler kurulmadığı XVII. yüzyılın başlarına kadar Çemberlitaş'taki Elçi Hanı (Balyos Hanı) veya Nemçe Hanı diye bilinen handa kalmaktadırlar. Elçiliklerin Beyoğlu yakasına yerleşmeleri, 1630-1646 yılları arasında olmuştur²³. Bu tarihlerde Elçi Hanı ise, Eflak, Boğdan, Erdel ve Ragusa maslahatgüzarlarına ayrıldı. Buhara, Hindistan ve İran'dan gelen geçici elçiler, bir heyet tarafından Üsküdar dışında Kartal ve Bostancıbaşı köprüsünde karşılanarak Üsküdar' da hazırlanmış olan bir konağa getirilirdi. Burada birkaç gün kalan elçiler, merasimle kadırğa ile İstanbul yakasına geçirilirdi. Doğudan gelen elçiler, elçi hanı dışındaki farklı konaklarda kalabilirdi. Elçilerin kaldığı konaklar “yasakçı” adı verilen yeniçeriler tarafından korunurdu²⁴.

İstanbul'a gelen elçiler, geldikleri gün ya da bir gün sonra Babıâli'ye başkâtibini yollayarak gelişlerini resmen bildirirdi. Elçiler, resmi görüşmeyi önce sadrazam ile sonra da padişah ile yapardı. Elçilerin huzura kabulleri, genellikle yeniçerilere ve diğer kapıkulu ocaklarına maaşların verildiği ulufe divanı ya da galebe divanı adı verilen divana tesadüf ettirilirdi. Böylece, bu tören ile devletlere karşı büyük ve heybetli görünerek güç gösterisinde bulunmuş olunurdu. Elçilerin huzura kabulleri ulufe zamanına tesadüf ettirilmez ise bir

²¹ Hacer Topaktaş, “Osmanlı Diplomasinde “Tayinat” Sisteminin Uygulanışı ve Kaldırılışı (1794) Üzerine Bazı Tespitler”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. X, S. 1, 2015, s. 44-45.

²² Her iki yönden gelen elçilere, sadeyağ ile birlikte doğudan gelenlere susam ve pamuk yağı, batıdan gelenlere ise zeytinyağı da verilirdi. Kırmızı et olarak her iki taraftan gelenlere koyun eti verilmenin yanında doğudan gelenlere ayrıca kuzu eti, batıdan gelenlere de sığır ve buzağı eti verilirdi. Beyaz et olarak, doğudan gelenlere tavuk, piliç ve kaz eti verilmektedir. Batıdan gelenlere ise Mısır tavuğu, ördek, palaz, güvercin verilirdi. Batıdan gelenlere içecek olarak şarap da verilirdi. Mübahat Kütükoğlu, “XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Fevkalade Elçilerin Ağırlanması”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Prof. Dr. Ercüment Kuran'a Armağan, XXVII/1-2, Ankara 1989.

²³ Semavi Eyice, “Elçi Hanı”, *DİA*, C. XI, İstanbul 1995, s. 15-16.

²⁴ Dündar Ali Kılıç, “Osmanlı Saray Törenlerinin Üsküdar'a Yansıması”, *Üsküdar Sempozyumu*, 23-25 Mayıs 2003, s. 93; Mübahat Kütükoğlu, “XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Fevkalade Elçilerin Ağırlanması”, s. 212.

sonraki gelişlerinde mutlak surette ulufe divanını müteakip padişah tarafından kabul olunurdu. Ulufe gününden başka bir günde elçi kabulüne “*resm-i adi*” denilir ve pek makbul sayılmazdı. Hükümdarın sefer veya başka bir münasebetle İstanbul dışında olması durumunda elçi kabulleri padişahın bulunduğu yerde gerçekleşirdi. Padişahın Edirne’de bulunduğu zaman elçi kabulleri Edirne Sarayı’nda, seferde bulunduğu zaman da otağ-ı hümayûn denen padişah çadırlarında gerçekleşirdi²⁵.

Osmanlı Devleti’ne gelen elçiler, beraberlerinde pahalı ve beğeni kazanacak hediyelerin sunulması usuldendir. Getirilen hediyeler, Osmanlı sultanının yanında sadrazam ve önde gelen diğer devlet adamları için de yer almaktadır²⁶. Elçiler için yapılan bu kabul törenlerinin sonunda sadrazam huzurunda elçilere genellikle samur kürkleri, ipek ve kadife kumaşlardan oluşan hil’atler²⁷ giydirilirdi.

Osmanlı Devleti’nde elçiler için yapılan bu merasimler, esas itibariyle devletin kudretini ve zenginliğini belirtecek bir karakter taşımaktadır. Bu törenler, elçinin temsil ettiği devlet ile olan münasebetlerin mahiyetine göre bazı ufak farklar göstermektedir. Mesela Venedik gibi bazı devletlerin elçileri diğer Avrupa devletlerinin elçilerinden çok daha ihtişamlı bir şekilde karşılandıkları gibi bazı İslam devletlerinden gelen elçiler ve özellikle de komşu ve aynı zamanda rakip olan İran’dan gelen elçilerin karşılanması da farklı bir merasim uygulanırdı²⁸.

3. SAFEVİ ELÇİSİ ŞAH KULU HAN’IN GELİŞİ

Sultan Süleyman’ın Sigetvar muhâsarası esnasında vefat etmesi üzerine Kütahya’dan İstanbul’a gelen II. Selim, 9 Reblülevvel 974 (24 Eylül 1566)’te tahta oturdu²⁹. II. Selim, İstanbul’da üç gün kaldıktan sonra ordunun başına geçmek için Belgrad tarafına giderken Şah Tahmasb’a babasının vefatını ve cülûsunu bildiren bir nâme gönderdi³⁰. II. Selim’in elçisi Muhammed Han, 20 Şaban 974 (20 Mart

²⁵ Dündar Ali Kılıç, *İmparatorluk Seremonisi*, İstanbul 2004, s. 75.

²⁶ Pınar Akım, *II. Selim Dönemi Elçi Kabulleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013, s. 42.

²⁷ Hal kökünden türeyen hil’at; terim olarak halifeler ve hükümdarlar tarafından taltif etmek ve şerefliendirmek amacıyla devlet adamlarına ve diğer bazı kişilere giydirilen değerli elbiseyi ifade eder. Mehmet Şeker, “Hil’at”, *DİA*, C. XVIII, İstanbul 1998, s. 22.

²⁸ İzzet Sak, “1136-1141 Yılları Arasında İstanbul’a Gelen İran Elçilerinin Bazı Masrafları”, *Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2006, S. 16, s. 117- 161.

²⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III/I, s. 1; Emecen, “Selim II”, *DİA*, s. 416.

³⁰ II. Selim’in tahta çıkışını bildiren Okçuzâde Muhammed Şâhî Efendi’nin kaleme aldığı II. Selim’in cülûsunu bildiren nâmede öncelikle Kanuni Sultan Süleyman’ın vefat haberi verilmekte daha sonra Sigetvar zaferi de uzun uzun anlatılmaktadır. II. Selim’in gönderdiği

1567)'de İran'ın başkenti olan Kazvin'de Şah Tahmasb tarafından kabul edildi ve iyi şekilde ağırlandı³¹. Bunun üzerine Safevi Devleti de cülûs tebriği ve taziye için bir elçi gönderdi.

Şah Tahmasb tarafından Osmanlı Devleti'ne gönderilecek elçi olarak Nahcivan ve Revan hâkimi olan Şah Kulu Han seçildi³². Bu görev için Şah Kulu'nun seçilmesi sözü geçen ve güzel söz söyleyen bir kişi olmasının etkisi olduğunu Selanikî şu şekilde ifade etmektedir; “Şah Kulu dahi Kızılbaş içinde sözi bellü kişi ve cangu âdemisi olup yahşi söz bilmek ile meşhûr ve müte'ayyen sühandân olmağla içlilik hizmetine ta'yin olunmuştur”³³. Elçi seçimindeki gösterilen hassasiyet, gönderilen hediyelerin seçimi için de gösterilmiş ve hediyelerin her biri Osmanlı padişahını etkilemek için bizzat Tahmasb tarafından belirlendi.

Safevi elçi heyetinin getirdiği hediyeleri 44 deve ve 300 altın giyimli süvari taşıdı. Bu develerden 10 tanesi Şah Kulu Han'ın şahsi hediyelerini taşıdı. Gönderilen hediyelerin başında Şah Tahmasb'ın kendisi adına hazırlattığı İran sanatının şaheseri olarak bilinen ve içinde 259 minyatür olan murassa cildli Firdevsi'nin Şehnâmesi ile Hz. Ali'nin el yazması Kuran-ı kerim'i gelmektedir. Diğer hediyeler ise Bedahşâh yakutlarını ihtiva eden bir mücevherat çekmecesesi, 10 miskal (40 dirhem) ağırlığında 2 inci, küçük bir armut büyüklüğünde bir yakut, 7 gümüş yüzüktür. Ayrıca, 16 hazineli üstü kemha, içi altın atlas, sütunu lâciverd üzerine münakkaş ve ağaç motifli altın işlemeli iki çadır³⁴, altın ve gümüşle bezenmiş ve üzerine sırma ile çiçekler, kuşlar, muhtelif hayvanlar nakşedilmiş yirmi ipekli büyük kalıçe ve ayrıca devetüyünden dokuz kalıçe ile küçük birçok kalıçe de yer almaktadır. Bunun dışında çadır önlerine konulan 9 perde, büyük ve küçük seccadeler, altın ve gümüş işlemeli ve murassa 9 eyer, kırmızı kadife kın içinde 7 kılıç, kıymetli pek çok ipek ve keten kumaşlar, horasan keçeleri minderler

---

nâme ve İran tarafından gönderilen cevap için bakınız: Feridun Bey, *Münşeât Mecmuası*, C. II, s. 87-90, 90-95; Çiftçi, *Osmanlı-Safevi İlişkilerinin Diplomatik Dili*, s. 35.

³¹ Hamidreza Mohammednejad, *Osmanlı-Safevi İlişkileri (1501-1576)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2015, s. 811-12.

³² Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, Yay. Haz. Ahmet Aslantürk-Günhan Börekçi, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 256.

³³ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, Ankara 1999, s. 70.

³⁴ Hammer bu çadırlarla ilgili olarak; “*Arablar'ın en büyük şâiri olan Mütenebbî'nin şiirinde övdüğü Suriye çadırlarından daha güzeldir*” demektedir. Joseph von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.VI, Çev. Vecdi Bürün, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1994, s. 228.

yer almaktadır. İçine zehir konulunca kırılan 8 firûze kâse, porselen tabaklar, altın kaplama oklar, altın kaplama bir sadak, bir şamdan, 40 adet doğan³⁵ ve atlar da gönderilen hediyeler arasındadır. Ayrıca elçi heyeti öldürülen şehzâde Bâyezid'in silahlarını ve develerini de getirdiler³⁶.

Şah Kulu Han'ın elçi olarak gelişi Erzurum beylerbeyine gönderilen mektup ile bildirildi. Bu mektupta geliş sebebinin yanında elçilik heyetinde bulunan kişiler ve bunların durumlarıyla ilgili bilgiler de yer almaktadır. *Tarih-i Selânikî*'de, Erzurum beylerbeyi tarafından İstanbul'a elçinin saltanat kutlaması ve taziye nâmelerini sunmak için geldiği şu şekilde ifade edilmektedir: “*Tehniyet-i saltanat ve ta'ziyeti müş'ir mufasssal nâmesi var, azîm pişkeş u hedâyâ ile bin nefer surh-ser ile mâbeynde ekîde olan mebânî-i mahabbet ü meveddeti te'yîd için gelürler*”. Erzurum Beylerbeyi'ne elçiyle ilgili gönderilen cevapta; Bu tarihlerde padişah Edirne'de olduğundan “*Erkân-ı devlet ü sa'âdet mahrûsa-i Edirne'dedür*” denilerek gelen elçinin geciktirilmeden İstanbul'a buradan da Edirne'ye gönderilerek padişahı burada görmeleri söylendi³⁷.

Osmanlı Devleti'nde Safevi elçisi Şah Kulu'nun yapacağı ziyaretten haberdar olunmasından itibaren hazırlıklar başlandı. Elçi heyetinin hududa geldiği haberleri üzerine Erzurum beylerbeyi idaresindeki askerler, tımar ve zeamet sahiplerinin de katılımıyla 8.000 kişi ile karşılamaya gidildi. Beylerbeyi idaresindeki 2.000 kişinin silahları altın ve gümüş işlemelidir. Bu durum elçi heyetinin dikkatini çekmiş ve hayran oldular. İran tarafından gelen heyet te yaklaşık bin kişiyi bulmaktadır³⁸. Ayrıca elçi heyetinde muzıka takımı da yer almaktadır³⁹.

³⁵ Şah Kulu'nun getirdiği doğanlar kış sebebiyle Erzurum'da bırakıldı. 20-27 Cemaziye'l-ahir 975 (22-29 Aralık 1567) tarihlerinde Erzurum beylerbeyine gönderilen hükümlerde bu doğanların, sayısı ve cinsiyle birlikte deftere yazılması, yol emniyetinin de sağlanarak defteriyle birlikte doğanların gönderilmesi emredildi. *7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569, Hüküm No.551-552; 568, Ankara, 1998, s. 281; 288.*

³⁶ Sinem Arıca, “*Gifts in Motion: Ottoman-Safavid Cultural Exchange, 1501-1618*”, University of Minnesota, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 35-38; Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sıgetvar*, s. 351; Pınar Akım, *II. Selim Dönemi Elçi Kabulleri*, s. 69; Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 225-228.

³⁷ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 67; *7 Numaralı Mühimme Defteri*, Hüküm No: 176, C. I, s. 94.

³⁸ Heyette, 120'si kenarları altın işlemeli imame giymiş sırma elbiseli beylerden, 200'ü altın sırmalı elbiseleriyle gözleri kamaştıran Türkmen süvariden ve 400'ü de tüccarlardan oluşmaktadır. Şah Kulu Han'ın alayında at, katır ve deveden oluşan 1.700 yük hayvanı vardır. Bunların içinde Sultan Selim'e takdim edilecek hediyeler 44 deve yüküdür. 34 deve

Elçi heyetinin Osmanlı topraklarına giriş yapacağı yer Erzurum'dur. Erzurum Beylerbeyi ile İstanbul arasında yazışmalar ile elçinin İstanbul'a getirileceği güzergâh belirlendi. Yol üzerindeki kadılar vasıtasıyla, elçi ve maiyetindekilerin her türlü ihtiyacının karşılanması ve güvenliğinin sağlanması ve elçi heyetinin İstanbul'a güvenli bir şekilde gelmesine yönelik hazırlıklar yapıldı. Bu amaçla 18-20 Cemâziye'l-âhir 975 (20-22 Aralık 1567) tarihinde Erzurum Beylerbeyine gönderilen iki hükümde, İran elçisinin İstanbul'a gelişi sırasında takip edilecek güzergâh bildirilmektedir. Buna göre, Erzurum sınırından Osmanlı ülkesine gireceği anlaşılan elçinin Tokat, Niksar, Amasya, Merzifon, Osmancık ve Bolu güzergâhı üzerinden İstanbul'a getirilecektir. Bu hüküm ile ayrıca bahsi geçen bu güzergâh üzerindeki kadılardan elçi için gerekli zahirenin hazırlanması ve elçi heyetini İstanbul'a getirmekle görevlendirilen çavuşa ve adamlarına ulak beygiri de temin edilmesi istenildi⁴⁰.

Şah Kulu Han ve maiyetinin Üsküdar'a geldikten sonra İstanbul'a geçirilmeleri konusunda yapılacak işler Kapudân Paşaya 28 Cemâziye'l-âhir 975 (30 Aralık 1567) tarihinde gönderilen hükümde anlatılmaktadır. Buna göre; Safevi Devleti'nden elçi olarak gelen Şahkulu Han ve adamları Üsküdar'da Tekye denilen yerde karşılanacaktır. Elçi heyetini İstanbul'a geçirmek için gerekli olan elli parça gemi donatılarak hazır edilecektir. Hazır edilen bu gemiler süslenerek ve elçinin bineceği gemi için yiyecek tedarik edilerek gemide ziyafet verilecektir. Elçi heyeti, Üsküdar'dan karşı tarafa varıldığında iskelede yeniçeri ağası ve emrindeki yeniçeriler ile kalacağı konağa götürülecektir. Ayrıca elçi heyetinin İstanbul'dan Edirne'ye gidişleri sırasında da yine yeniçeri ağası ve yeniçerilerin kontrolünde şehirden çıkarılarak kendilerine bir süre eşlik edilecektir⁴¹.

İran'dan gelecek elçi heyeti için yapılan hazırlıklarda bir eksiğin olmaması konusunda hassas davranılmaktadır. İstanbul'da elçi heyeti için yapılan bütün hazırlıklar ayrıntısıyla padişaha bildirildi. Bunun üzerine 22 Receb 975 (22 Ocak 1568) tarihinde Vezîr Piyâle Paşa'ya, elçi heyeti için yapılan hazırlıkların uygun olduğu bildirilmekle birlikte bazı eklemeler yapıldı. Elçi heyetine yolda günde 90

---

yükü de Şah Kulu Han'ın şahsi hediyeleridir. İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, s. 375;

³⁹ Elçilik muzika takımında; her birine bir deve götürür beş büyük tabl (davul), sekiz uzun ve üç küçük boru, beş ney, bir düdük, bir tanbur ve birçok diğer musiki aletleri vardı. Ayrıca bir org çalgıcısı, bir neyzen, dört câriye-i muganniye ve hanendeler vardı. Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 225.

⁴⁰ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No: 549-550, C. I, s. 280-281.

⁴¹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No: 619, C. I, s. 317.

baş koyun verildiği gibi elçi heyeti İstanbul'a geldiği zaman da aynen verilmeye devam edilecektir. Bunun yanında elçi heyetinin geldiği gün normalden fazla olarak 200 baş şeker 200 balmumu verilecek, sonraki günlerde ise adet üzere verilecektir. Elçi heyetini Üsküdar'dan İstanbul'a geçirmek için 50 parça gemi 60'a çıkarılıktır. Ayrıca heyetin Üsküdar ve İstanbul'da konaklayacakları yerlerde tabl-hane (eğlence yeri) olmamasına da dikkat edilecektir⁴².

Elçi heyeti, Üsküdar ile Gegivize arasında yer alan Kartal'a geldiğinde azeb ta'ifesi, cebeci ve topçu ta'ifesi elbiseleriyle ve her türlü savaş aletiyle donanmış olan bin kişiden oluşan kalabalık bir grupla karşılanarak Üsküdar'da kalacakları konağa getirildi⁴³. Şah Kulu Han, karşılama törenindeki askerlerle ilgili; "*Allâh tebâreke ve ta'âlâ yavuz gözden saklasun, sâhibine mübârek u huceste eylesün*" ifadelerini kullanarak bunları hayranlık içinde izledi. Şah Kulu ve adamları Üsküdar'dan kadirgalarla karşıya geçirilirken, kendilerine Osmanlı'nın gücünü göstermek için kadirgalardaki asker tarafından tüfek ve toplarla bir gösteri yapıldı. Bu gösteri ile elçi heyetini korku içinde "*Yâ Ali meded gaziler bize bir çâre yetürün, özümüz bilelüm hay meded*" diyerek hayret ve korku içinde bir an önce karaya çıkarılmaları için Osmanlı askerlerinden çare umdular. İskeleyi yanan kadirgalardan inen elçi heyeti, halkın oluşturduğu bir izdiham içinde karaya çıktılar⁴⁴.

Şah Kulu, Üsküdar'dan İstanbul'a geçirilmesinden sonra Atmeydanı'ndaki Hançerli Sultan Sarayı'nda misafir edildi. Sultan II. Selim ve devlet erkânının Edirne'de bulunmaları nedeniyle elçi heyeti, Edirne'ye gitmeleri gerekmektedir. 7 Şaban 975 (6 Şubat 1568) tarihinde Piyâle Paşa'ya gönderilen hükümde; Safevi elçisinin Perşembe günü şehre geleceği Cuma günü de Edirne'ye gönderilmesi istenmektedir⁴⁵. Fakat Şah Kulu ve maiyetindekilerin yorgun olmalarından dolayı Edirne'ye gitmeden önce İstanbul'da on beş gün süreyle dinlenme talepleri oldu. Elçinin bu talebine 10 Şaban 975 (9 Şubat 1568) tarihinde Vezir Piyâle Paşa'ya gönderilen hüküm ile cevap verildi. Buna göre, elçi yola çıkmadı ise yanına seçtiği yüz adamıyla birlikte Edirne'ye gelmesi, diğer adamlarının da İstanbul'da kalarak dinlenmeleri, yola çıktılar ise kendilerine müdahale edilmemesi istenmektedir⁴⁶. Safevi elçi heyeti İstanbul'da 3 gün kalarak camileri ve tarihi yerleri gezmiş ve bir süre dinlendiler. Elçi heyeti, İstanbul'da kaldığı sürede İstanbul muhafızı olarak görevlendirilen Vezir Piyâle Paşa tarafından ağırlandı. Şah Kulu Han ve elçi

⁴² 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No: 733, C. I, s. 372.

⁴³ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhət-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 316.

⁴⁴ Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 68-69.

⁴⁵ 7 Numaralı Mühimme Defteri, C. I, Hüküm No. 823, s. 415.

⁴⁶ 7 Numaralı Mühimme Defteri, C. I, Hüküm No. 833, s. 419.

heyeti, camiler başta olmak üzere İstanbul'un tarihi yerlerini gezdiler. Piyâle Paşa tarafından elçi heyetine ziyafet verildi ve çeşitli hediyeler sunuldu. Şah Kulu da Piyâle Paşa ve yanındaki devlet erkânına değişik hediyeler sundu⁴⁷. Elçi heyeti, Sultan II. Selim ve devlet erkânının Edirne'de bulunmaları sebebiyle tüccar taifesini İstanbul'da bırakarak dördüncü gün Edirne'ye doğru yola çıktılar⁴⁸.

3.1. Elçi Heyetinin Edirne'ye Gelişi ve Huzûra Kabulü

Safevi elçi heyetinin İstanbul'a gelirken yapılan yol hazırlıkları gibi İstanbul'dan Edirne'ye giderken de bir takım hazırlıklar yapıldı. Elçi heyetinin gideceği yerlerin önceden tespit edilip, buralarda gerekli hazırlıklar yapılarak heyetin tüm ihtiyaçlarının karşılanması konusunda son derece ihtimam gösterildi. Bu hazırlıklarla ilgili Piyâle Paşa'ya 7 Şaban 975 (6 Şubat 1568) tarihinde emir verilerek, “*Âdâba mugâyir re'âyâya tecâvüz ettirmemek*” üzere yeniçeri ağasından bölüğüyle birlikte bir yayabaşı istenerek elçi ile birlikte gönderilmesi, ayrıca yolculuk sırasında elçinin de alem ve bayrak açmaması ve elçilik adabına göre hareket etmesi istendi⁴⁹. Elçinin Edirne'ye giderken konaklamasıyla ilgili sorumlu olarak Dergâh-ı Âli çavuşlarından Süleyman Çavuş görevlendirildi. Süleyman Çavuş, Edirne'ye ulaşınca kadar elçi heyetin ihtiyaçları için yollarda sarf olunacak parayı deftere kaydederek şehremininden tedarik edecektir⁵⁰.

Elçinin Edirne'ye gidene kadarki konaklayacağı yerler; Küçük Çekmece, Büyük Çekmece, Silivri, Çorlu, Karıştıran, Babaeski, Burgaz, Hasköy ve Edirne olacaktır⁵¹. Elçinin, konaklayacağı yerlerdeki ihtiyaçların tedarik edilmesiyle ilgili yazışmalar yapılarak hazırlıklar tamamlanmaya çalışıldı. Bunlardan bazıları şunlardır: 22 Receb 975 (22 Ocak 1568) tarihinde Piyâle Paşa'ya gönderilen hükümde; Rodosçuk iskelesinden Büyükçekmece ve Silivri iskelelerine yeterli

⁴⁷ Elçi heyeti, İstanbul'da Vezir Piyâle Paşa tarafından ağırlanışı *Tarih-i Selânikî* şu şekilde anlatılmaktadır. “*Şehrün hammâmların ve azîmü'ş-şân selâtîn-i Âl-i Osmân'un câmi'-i şerîf-i cennet-âsâların husûsâ Ayasofya-i Kebîr yemîn u yesârlarında yasağçılar ile Gazî Sultân Selim Han-ı sâbık Câmî'in görüp secdât-ı şükr eyleyüp, ba'dehû Vezîr-i sâ'ib-tedbîr ka'ide-i devlet ü saltanat üzre ilçileri da'vet ü ziyâfet idüp hil'ât-ı fâhireler ile mükemmel at ve yedek ve akmişe-i mütenevvi'a ve emtiâ-i fâhire, evânî-i nukre çeküp, esnâf-ı tekrîmât ile sefer mühimmâtların gördürüp ve tekmi'l itdürüp, müsâfirleri yümn ü ikbâl ile menzil be-menzil mahrûsa-i Edirne'ye göçürdiler*” *Selânikî Mustafa Efendi, Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 69.

⁴⁸ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhât-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 317.

⁴⁹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 823, C. I, s. 415.

⁵⁰ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 745, C. I, s. 378

⁵¹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 744, C. I, s. 378.

miktarda arpa gönderilmesi emredildi⁵². Yine 22 Receb 975 (22 Ocak 1568) tarihinde Silivri, Çorlu, Karıştıran, Babaeski, Hasköy kadılarına hükümler gönderilerek kazalarına bağlı konak yerlerinde yeterli miktarda et, ekmek, arpa, saman vs. zahire tedarik edilerek hazır edilmesi emredildi⁵³. 11 Şaban 975 (10 Şubat 1568) tarihinde Babaeski ve Pınarhisar kadılarına da; konak yerlerindeki ihtiyaçlarının karşılanması konusunun ihmal edilmemesi ve yapılan hazırlıkların bildirilmesi emredildi⁵⁴.

Şah Kulu, sekiz yerde konaklayarak 17 Şaban 975 (16 Şubat 1568)⁵⁵ tarihinde Avusturya muahedesinin imzasından bir gün evvel Edirne'ye geldi. Şah Kulu'yu Edirne'de karşılamakla Rumeli Beylerbeyisi Şemsî Ahmed Paşa vazifelendirildi. Selânikî'nin, "*Esnâ-i musâhabetde düşen kelâmı yerinde edâ eylesin*" dinilip Şah-Kulu dahi Kızılbaş içinde sözi bellü kişi ve cangu âdemisi olup yahşi söz bilmek ile meşhûr ve müte'ayyen sühandân olmağla içlilik hidmetine ta'yin olunmuş" ifadelerinden Şah Kulu'nun sözü geçen ve güzel söz söyleyen bir kişi olması nedeniyle dolayı elçinin teşrifatına söz söyleme konusunda maharetli olan Rumeli Beylerbeyisi Şemsî Ahmed Paşa'nın seçildiğini belirtmektedir⁵⁶.

⁵² 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 746, C. I, s. 378-379.

⁵³ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 747, C. I, s. 424.

⁵⁴ "*Emrüm muktezâsınca taht-ı kazândan kifâyet mîkdârı eger arpa vü saman ve eğer sâyir me'kûlâtur; her ne ise tedârük ü ihzâr eylesin ki, geldüklerinde muzâyaka çekmek lâzım gelmeye. Husûs-ı mezbûr ehem-i mühimmâtdandır; ana göre mukayyed olup ve ne denli zahîre ihzâr u tedârük olduğun yazup bildiresin*" . 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 843, C. I, s. 379.

⁵⁵ Hammer, Şah Kulu'nun Edirne'ye gelişini 16 Şubat 1568, *Selânikî* ise 8 Şaban 975 (7 Şubat 1568) olarak vermektedir. Fakat 7 Şaban 975 (6 Şubat 1568) tarihinde Piyale Paşa'ya gönderilen hükümde elçinin Perşembe günü İstanbul'a geleceğini Cuma günü de Edirne'ye gönderilmesi emredildi. 10 Şaban 975 (9 Şubat 1568) tarihli mühimme kaydında da elçinin İstanbul'da dinlenme isteğine verilen yanıt yer almaktadır. Buna göre elçinin *Selânikî*'nin belirttiği 8 Şaban 975 (7 Şubat 1568) tarihinde Edirne'de olması mümkün değildir. 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 823, C. I, s. 415; 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 833, C. I, s. 419; Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 225.

⁵⁶ Bunu destekler bir diğer olay ise Şah Kulu, Şemsî Ahmed Paşa'ya kendisine gösterdiği ihtimamdan dolayı rıza ve şükranlarını ifade etmesi üzerine, bunun misafirlere karşı yerine getirilmesi gereken bir vazife olduğunu söyleyen Ahmed Paşa, "*Eğer nüktedân ve hakâ'ik-şinâs olmasan beni sana göndermezlerdi, ben de senün hoş ve fehm ü firâset idüğün bilip söylerüm*" diyerek Şah Kulu'nun bilgili biri olması nedeniyle karşılama görevinin kendisine verildiğini ifade etti. Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 70.

Elçi heyetinin Hasköy'e geldiği haberiyle beraber Edirne'de elçiyi karşılama hazırlıkları yapıldı. Elçinin karşılanmasına askerlerle beraber şehir halkı da katkı ve elçi heyeti debdebeli bir biçimde karşılandı⁵⁷. Şah Kulu, karşılama törenindeki Osmanlı askeriyle ilgili "*Ve'llahi ki bu leşkerün ârâyiş ü nümâyiş ve zîb ü ferî hemân bir düğün halkına benzer*" diyerek askerlerin gerek kıyafet gerekse silah bakımından son derece gösterişli olması ve haşmetli görünüşünü bir düğün alayına benzetti. Şemsî Ahmed Paşa da elçiye bu askerlerin Çaldıran'dan Taclı Hanım'ı gelin getiren asker olduğunu söyledi. Bu tören esnasında o tarihlerde Edirne'de bulunan Avusturya, Fransız, Venedik, Leh, Eflak, Boğdan ve Erdel gibi diğer devlet elçileri de hazır bulundu. Tören esnasında bu ülkelerin elçileri, Safevi elçilik heyetinin geçişi sırasındaki başlarından şapkalarını çıkarıp elçi heyetini selamlamışlardır. Bu selamlama, Şah Kulu'nun dikkatini çekerek Şemsî Ahmed Paşa'ya "*Sultânım, bunca küffâr alayı ki geçdük, hamusu takyelerin başlarından çıkarırlardur, ayâ ne nemehdür*" diye sual eylemesi üzerine Ahmed Paşa'da; "*Âdetleridür, birbirlerini gördüklerinde mahall-i merhabâda takyelerin çıkarurlar ya'ni ser-fürü itmek suretinde sitâyişleridür*" şeklinde cevap verdi. Şah Kulu, Edirne'de Kıyık mahallesinde kendisi için tahsis edilen bir konakta ikamet etti⁵⁸.

Şah Kulu'nun, Edirne'de kabulü adet olduğu üzere ilk önce veziriazam Sokullu Mehmed Paşa tarafından oldu. Bu görüşme elçinin Edirne'ye geldiğinin ikinci günü 19 Şaban 975 (18 Şubat 1568) tarihinde gerçekleşti. Elçi heyeti Sadrazamla görüşmeye giderken elçiye yönelik menfur bir olay gerçekleşmiş ve elçi zarar görmeden atlatıldı⁵⁹. Görüşme, sadrazamın "*Hoş geldün ilçi beğ. Gel berü otur. Haber-i risâlet ne ise yirine getir*" diyerek görüşme başladı. Şah Kulu, sadrazama iki nâme getirdi. Bunlardan biri rüsum-ı ta'ziyet ve ka'ide-i tehniyet-i saltanat için bir diğeri de İran halkının ka'be-i mudahharaya ve Medîne-i münevvereye tavf u ziyâret için isticâze mektubudur. Şah Kulu, Şah'ın selâm ve

⁵⁷ Elçi heyeti, kendileri için yapılan törenin debdebeli oluşunu ve tören esnasındaki şaşkınlıklarını "*zihî devlet ü kudret ve zihî cem'iyet-i ferr ü şevket Şahlık resmi ve padişahlık ismi bunlardan gayrıya isnâd mâ-lem-yekündür*" diyerek dile getirdiler. Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 319.

⁵⁸ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 319; Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 70.

⁵⁹ Sadece *Hammer*'de yer alan bu olayda bir kişi elçiyi kasdederek elçinin üzerine ateşli silâh yöneltmiştir. Lâkin isabet ettiremeyip, elçinin maiyyetinden birini yaralamıştır. Sadrazamın emriyle suçlu derhâl yakalanarak bir atın kuyruğuna bağlanarak ölünceye kadar, elçi alayının geçeceği sokaklarda dolaştırılarak cezalandırıldı. Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 226.

dualarını iletmiş, ferman-ı düsturunu yerine getirdikten sonra ayağa kalakarak; “Şah-ı mürüvvet-penâhımız hidmetinize selâm ve du‘â dürrlerin nisâr eyledi. Mübârek omuzunuzu öpmek ısmarladı” diyerek sadrazamın iki omuzundan öpmüştür⁶⁰. Elçi, Osmanlı Devleti’nin din düşmanlarına karşı din ve devleti muhafaza ettiklerini ve bu hizmetlerinin ahirette takdir edileceğini söyledi⁶¹.

Şah Kulu konuşmasına Sokullu Mehmed Paşa ile ilgili “*Elbette ulemâ-i Rum her kitâb ki yazarlar dîbâcelerde ism ü ismini derç eylesünler. Hâlâ bizüm diyâr-ı Acem fudalâsı cümle kitablarında hamusı yazuplardır ki bu cihanda böyle bir iş olupdur*” sözleriyle sadrazamın isminin bütün Rum uleması ve müelliflerinin eserlerinin başında yer almaya lâyık olduğunu, hatta bunun İran ulemasının eserlerinde bile beyan edildiğini ifade ederek Sokullu’yu övücü sözler söyledi. Sokullu da, “*El-hamdü li’llâhi ta‘âlâ bu denlü kâr-zâr ile fütûkat-ı azîme müyesser olup, sâhib-kırân-ı mağfur tarik-i hakk’da hem gazi hem de şehid*” sözleriyle Kanunî’nin şehid ve gazi olduğunu söyledi. Sokullu “*Hak sübhânehû ve ta‘âlâ yevm-i kıyamete dek ümmet-i muhammed ve millet-i Ahmedîyye’nün saltanatı hidmetini bu silsile-i aliyye-i Osmâniyye’den ayırmayup, bunların ırk-ı pâki ile hatm-ü âhir ola*” sözleriyle Allah’tan kıyamet gününe dek dine hizmet ve saltanatı Osmanlı hanedanından ayırmamasını diledi⁶². Kabulü sırasında Sokullu, elçi heyetine şerbetler ikram etmiş, Şah Kulu’da sadrazam ve vezirlere sunmak üzere getirdiği hediyeleri adet olduğu üzere her birine ayrı ayrı olmak üzere sundu⁶³.

Şah Kulu ve Safevî elçilik heyeti, Sokullu ile yaptığı görüşmeden bir gün sonra 20 Şaban 975 (19 Şubat 1568)’de, Selânikî’nin “*bir rûz-ı firûz*” diyerek uğurlu addettiği bir gün Edirne Sarayı’nda büyük bir ihtişamla Sultan II. Selim tarafından kabul edilmidi. Elçi, huzura kaldığı konaktan Sarây-ı Âmire’ye iki kol

⁶⁰ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 322-324.

⁶¹ Elçi şöyle demiştir; “*Bizüm anlara müstakil nâmemüz ve selâm u du‘amız anuniçün olupdur ki anlar atabeg ve fermân fermâ olmuşlardır. Sâhib-serîre saltanat teslîm olunca müstakil cihân-bânlık eylemişlerdür. İki cihanda yüz aklığı anundur. Düşmen-i dîn içinde bu ser-encâm ki vâki’ olupdur ırz-ı dîn ü devleti yahşi saklayupdur, Hak tebârek ve ta‘âlâ anun herhalde mu’in ü yâveri olsun. Ceddüm anun Arasâtda şefî’idür. Murtazâ Ali şîr-i Hüda ana çoğ yardım idüpdür*” Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 71.

⁶² Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 71-72.

⁶³ Bu hediyeler; Hemedan ve Dergezin’in ibrişim halıları ve ipek kâlıçaları, Gaçan serpuşları, Avican sabunları, Mührüyân peştemalleri, Yezd ve Kum’un kumaşları, Biza libasları, Şiraz kılıç demirleri ile değerli kitaplar ve Cam dergâhlarının keçelerinden oluşmaktadır. Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 72; Pınar Akım, *II. Selim Dönemi Elçi Kabulleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 91; Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 227.

şeklinde sıralanmış askerlerin koruması altında gelmiştir. Şah Kulu, Saraya geldiğinde gördüklerini;

“Bir meydân-ı vasîü'l aknaf cevânib ü etrâf altun üsküflü dilâver solaklarla ve yeniçerilerle memlû ve bölük halkı sipâhi oğlanları ve silahdârlar ve ulûfeciyân ve gurebâ-i yemîn ü yesâr dobdolu olmuşlar. Ve erkân-ı devlet ve ayân-ı saltanat makâmlu makâmlarında karâr idüb ekâbir ü asâgiri her biri kendü dâiresinde vakâr üzre ve edeb ü hayâ ile dururlar” diyerek hayranlıklarını dile getirmiştir⁶⁴.

Kabul töreninde elçi heyetiyle ilgi Hammer;

“Önde satenden, Şâm kumaşlarından, kadifelerden, sırmalı çukadan yapılmış elbise giymiş sipahiler, çavuşlar, müteferrikalar gidiyorlardı; onlardan sonra üçyüz Acem geliyordu ki, ekserisi muhtelif renklerde ve kenarlarına çeşitli hayvan resimleri işlenmiş alay elbiseleri ve pek azı çukadan elbiseler giymişlerdi. Sefîrin atlarını elleriyle yederek götürmekte olan ve alay urbalarını giymiş bulunan piyade uşakları da onları takiben geliyorlardı. Nihayet ikiyüz yeniçeriden sonra sefir göründü ki, başında sırmalı imame ve arkasında erguvânî libâs olduğu halde gâşiyesi altın, gümüş, firûze, şeb-çerâğ ile parıldayan bir ata binmişti. Bu alayı 140 Acem süvarisi tamamlıyordu” demektedir⁶⁵.

Elçi, huzûra çıkmadan önce Şah Tahmasb'ın nâmesi ve getirilen hediyeleri takdim etmiştir. Kabul için son derece gösterişli olarak hazırlanmış Safevî heyeti, yedi yüzün üzerinde kişiden oluşmaktaydı. Şah Kulu ve elçilik heyetindekiler gibi hediyeler de Şah'ın itinayla seçtikleridir. Tahmasb'ın gönderdiği nâme, mücevherlerle süslenmiş altın bir kutunun içinde sunuldu⁶⁶. Burada, Allah'ın adının anılmasından sonra Sultan Süleyman'ın düzenbaz Avrupalılarla ve Hz. Peygamber'in dinini ve İslam'ı yaymak için Hristiyan topraklarında cihat ettiği ve Avrupa'yı kâfirlerden temizlemek için kiliseleri mescitlere dönüştürdüğünden bahsetmektedir. Bunun yanında II. Selim'in de Avrupa'ya gittiğini haberini aldığı anda kâfirleri mağlup etmen için onun için de dua ederek kendi egemenliğinde olan kasaba ve şehirlerde Kuran-ı Kerim tilavet ettirdiğini söylemektedir. Ayrıca Tahmasb, Sultan Süleyman'ın ölüm haberini duyduğunda çok üzülen gözlerinden yaşlar akıttığını belirtir. Mektubunu Sultan Selim'in babasının şerefli halefi

⁶⁴ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 350.

⁶⁵ Hammer; *“O kadar ihtişama rağmen, Acemler, daha kuvvetli bir bünyeye, daha esmer bir çehreye mâlik olan Türkler kadar revnaklı görünmüyorlardı”* diyerek Osmanlı askerinin daha heybetli görüldüğünü belirtmektedir. Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 227.

⁶⁶ Şah Tahmasb'ın II. Selim'e gönderdiği mektubu 66 sayfadan oluşmaktadır. Yazmak için tüm şairler, yazarlar kâtiplerin görevlendirdiği bu mektupta 95 beyiti Türkçe olan 1149 beyit şiir vardır. Hamidreza Mohammednejad, *Osmanlı-Safevi İlişkileri*, s. 815.

olduğunu belirterek, onun padişahlığının yüzlerce yıl devam etmesi için dua ettiğini söyleyerek bitirdi⁶⁷.

Hediyelerin sunulması ve elçi için verilen ziyafetin ardından kabul gerçekleştirildi⁶⁸. Elçi heyeti divân kurulduğu gün kabul edildiğinden Arz Odası'na önce vezirler davet edilmiştir. Bunlar makamlarına göre yerlerini aldıktan sonra, teşrifât kuralları gereğince Safevi elçisi huzura kapıcıbaşılar tarafından kollarından tutularak içeri alındı⁶⁹. Dönemin minyatürlerinde⁷⁰ de yer alan bu kabul sırasında Sultan II. Selim, “Şâhun hâli nedür? Eyüler midür?” diye sual etmesi üzerine elçi Şah Kulu,

“Bi-hamdilillâhi te’âlâ sa’âdetlü pâdişah-ı âlemün eyyyam-ı devletlerinde ve hengâm-ı saltanatlarında hoş-hâller ve müreffehü’l-ahvellerdür ve leyl ü nehâr vezâ’if-i da’avât-ı devâm-ı devlet-i pâdişâhîye müdâvimlerdür ve bu âsitâne-i sa’âdet-bahşun hayr-hâhlarındandır. Sa’âdetlü pâdişah-ı sâhib kırân hazretlerinden nazar-ı Ferhunde-eser recâlarındadır” şeklinde birkaç söz söylemesinden sonra görüşme sona ermiş ve huzurdan çıkıldı.

Elçi, padişah karşısında fazla söz söylemeye mecali kalmadığını

“İçeriye duhul eyledüm pâye-i serîr-i a’lâya ki makarr-ı hilâfât-i pâdişah-ı dîn ü dünyâdur nazar itdüğümde gözüme bir şîr-i ner-i mehâbet-peyker göründi ki güyâ ki âfitab-ı âlem-tâb burç-ı esedde karâr eylemiş. Ve ol pâdişâh-ı mah-manzarun nazar-ı heybet-eserinden gözlerüm hîre ve nûr-ı basarum tîre oldu. Ayruk daha aklum

⁶⁷ Feridun Bey, Münşeât Mecmuası C. II, 1274, s. 90-95; Hamidreza Mohammednejad, *Osmanlı-Safevi İlişkileri*, s. 815.

⁶⁸ 20 Receb 975 (20 Ocak 1568) tarihinde Piyâle Paşa'ya hüküm gönderilerek elçi heyetine verilecek ziyafet esnasında kullanılacak gümüş sini Hazine'den alınıp gönderilmesi istenmiştir. 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 756, s. 383.

⁶⁹ Pınar Akım, *II. Selim Dönemi Elçi Kabulleri*, s. 91.

⁷⁰ Edirne Sarayı'nda İran elçisi Şah Kulu Han'ın Sultan II. Selim'in huzuruna kabulleri *Nüzhetü'l-Esrâr*'da tek sayfada resmedildi. II. Selim, altın kaplı bir tahtta oturmakta ve elçi kapıcıların iki yandan kollarına girerek padişahın huzurunda yer almaktadır. *Şehnâme-i Selim Hân*'da da ise II. Selim, altın kaplı bir tahtta oturmakta ve kapıcıların iki yandan kollarına girerek padişahın huzurunda eğilmesini sağlamaktadırlar. Padişahın hemen biraz ilerisinde ayakta durmakta olanlar beş vezir ve Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa yer almaktadır. Sahnenin alt tarafında tek sıra halinde yeniçeriler ellerinde Safevi elçisinin beraberinde getirmiş olduğu birbirinden değerli armağanları taşımaktadırlar. Bakınız EK: 2 ve EK: 3; Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sıgetvar*, s. 352; İbrahim Yıldırım, *Edirne Sarayı'nda ve Topkapı Sarayı'nda Minyatürlere Yansıyan Elçi Kabul Sahnelerindeki Osmanlı Devleti'nin Diplomatik Gücü, Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. I, S. 1, 2012, s. 81; Filiz Çağman, “Şahnâme-i Selim Han ve Minyatürleri”, *Journal of Art History*, S. 5, Ocak 1973, s. 423.

cem'itmeğe mâlik olamadum ve kendimi silk-i fehmd e sâlik bulmadum” cümleleriyle ifade etti⁷¹.

Elçi heyetinin padişahla görüşmesinin ardından Şah Kulu'ya vezirler tarafından ziyafetler tertip edilerek hediyeler sunuldu. *Selânikî*, “*Zâkirü'n-ni'am ve şâkirü'l-kerem olup hadd ve mikdârlarından ziyâde fevka'l-âde in'âm u ihsân-ı ferâvân olunup Çin ü Mâçin ve Hatây u Hoten hâceleri dahi bu fâ'ideleri düşlerinde görmemişlerdür*”⁷² diyerek sulh esnasında gerçekleştirilen bu ziyarette esnasında Şah Kulu'ya bahşedilen lütuf ve ihsanların büyüklüğünü anlatmaktadır. Elçi heyeti, gelişte olduğu gibi gidişte de bir protokol muhafaza olunarak saraydan ayrıldı.

Elçi heyetine Edirne'de kaldığı sürede elçi heyetinin masrafları için hazinesinden günde 500 duka verilmişti. Heyete, güvenlik ve dini propaganda kaygılarıyla “*Kâşânelerinden çıkmayalar ve ahâlî-i sünnet ve cemâ'atle karşılaşmalar ve görüşmeler*” emri çerçevesinde konaklarından dışarı çıkmamaları istenmesine rağmen heyet, atlarıyla Meriç ve Tunca nehri boylarına gidip şehri temâşa ettiler. “*Südde-i semiyeye-i sa'âdet-bünyân ve atebe-i aliyeye-i adâlet-unvanımıza yüz sürenlerin mesâlihi görülüb âdet-i eltâf-ı şâhâne ve rüsum-ı atâf-ı pâdişâhânemüz ile müstes'ad olub gideler*” emri çerçevesinde elçi heyeti Edirne'den ayrılmadan bir kez daha divân-ı hümâyûna gelip yüz sürdüler⁷³. Heyet ile iki ülke arasında daha önce yapılmış olan Amasya Anlaşması esasları üzerinden yeni bir sulh akdedildi⁷⁴. Elçinin getirdiği nâmeye cevap İstanbul'da Piyale Paşa tarafından verildi⁷⁵. Elçi heyeti için uğurlama maksadıyla ziyafet verilmiş, hil'atler giydirildi. “*Hoş geldiniz safâyla gitdinüz. Varun gördüğünüzü söyleyen ve bildiğinizi eyleyen*” diyerek Edirne'den uğurlandılar⁷⁶.

⁷¹ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 354-355.

⁷² *Selânikî*, “*Velâkin Kızılbaş tâ'ifesi gibi mahlûku'llâhda iyilik bilmek fodul ve nâ-insâf, küfrânü'n-ni'me bedbaht tâ'ife ancak yine bunlardır*” diyerek Kızılbaş taifesini iyilik bilmeyen, insafsız kimseler olduğunu söyleyerek, Allahtan Kızılbaşların elinde bulunan yerlerin Osmanlılar tarafından alınmasını diler. *Selânikî Mustafa Efendi, Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 72.

⁷³ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 367.

⁷⁴ Joseph Von Hammer-Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, s. 229.

⁷⁵ Elçinin getirdiği nâmeye cevap İstanbul'da vezir Piyale Paşa tarafından verileceği 28 Ramazan 975 (27 Mart 1568) tarihinde kendilerine; “*Zikrolunan nâmeye vech ü münâsib gördüğün üzre cevâb yazup ilçiy e teslim eylesin*” emri ile bildirilmiştir. *7 Numaralı Mühimme Defteri*, Hüküm No. 1158, C. I, s. 577.

⁷⁶ Bu ziyafet, tatlı, turşu kebab, yahni, sebze, meze ve hoşab gibi 36 çeşitten ve 100 sofradan oluşmuştur. Bu ziyafet esnasında kuran-ı kerim okunmuş ve gösteri grupları

Safevi elçi heyetinin Edirne’de huzura kabulünden sonra dönüş için İstanbul’a hareket ettiler. Heyetin gelişte olduğu gibi geri dönüşünde de konaklama yerleri belirlenerek buralarda hazırlıklar yapıldı. Dönüşte ilk konak yeri Havsa olacaktır. Buradaki ihtiyaçlar Havsa’nın bağlı olduğu Hasköy ve ayrıca da Dimetoka kadılıkları tarafından karşılandı. Bunun için bu kadılıklara, 28 Ramazan 975 (27 Mart 1568) tarihinde hüküm yazılarak, heyetin ilk konak yeri olan Havsa’da sıkıntı çekmemesi için gerekli miktarda ekmek, zahire, saman gibi ihtiyaçların hazır edilerek Havsa’ya gönderilmesi istendi⁷⁷. Havsa’dan sonraki konak yerleri; Babaeski, Ergene, Burgaz, Hayrabolu, Karıştıran, Malkara, Çorlu, Rodosçuk, Silivri, Haslar ve Küçük Çekmece olacaktır. 28 Ramazan 975 (27 Mart 1568) tarihinde bu kadılıklara da yine hüküm yazılarak yol üzerindeki bulunan konak yerlerinde sıkıntı yaşanmaması için yeteri kadar ekmek, arpa ve gerekli olan diğer yiyeceklerin hazırlanması emri verilerek hazırlıklar yapıldı⁷⁸.

10 Şevval 975 (8 Nisan 1568) tarihinde Vezir Piyale Paşa ve yeniçeri ağasına yazılan hükmü çerçevesinde elçi heyeti İstanbul’a geldiği zaman bir gün istirahat ederek ertesi gün gemilerle Üsküdar’a geçirildi⁷⁹. Heyetin, İstanbul’dan sonra Erzurum’a ulaşıncaya kadar takip edeceği yol geldiği güzergâh olan Bolu, Osmancık, Amasya, Merzifon, Niksar, Tokat ve Erzurum olacaktır. Yol üzerindeki kazaların kadılarına 10 Şevval 975 (8 Nisan 1568) tarihinde yazılan hükümde “*Varıcak, her kankınızın taht-ı kazâsına ve kurbine dâhul olursa birbirinize mu’âvenet idüp kendülere ve tavarlarına vâfir ü müstevfî zahîre tedârük ü ihzâr eyleyüp muzâyaka çekdirmeyesiz. Husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdandur; ihmâl ü müsâheleden hazer idesiz*⁸⁰” denildi. Böylece heyetin geçeceği güzergâhtaki kazaların her türlü hazırlığı ihmâl etmeden yaparak elçi heyetine sıkıntı çektirilmemesi ve toplanan malzemelerin yerinde kullanılması konusunda hassasiyet gösterildi⁸¹.

---

değişik gösteriler yaptılar. Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, s. 369-371.

⁷⁷ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1156, C. I, s. 575.

⁷⁸ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1157, C. I, s. 76.

⁷⁹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1231, C. II s. 28.

⁸⁰ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1233, C. II, s. 29.

⁸¹ Bu konuda Erzurum beylerbeyisinin gönderilen hükümde; İran elçisi için toplanan arpa, buğday, bal ve yağ gibi muhtelif cinslerden ne kadar zahire salınıp toplandığının ve ne kadarının elçiye sarf edilip ne kadarının kaldığı kimlerin zimmetinde olduğu kalan malların yolsuzlukla bazı kişiler tarafından yendiğinin ve bu kişilerin kimler olduğunun teftiş edilerek tespit edilip bildirilmesi istenmiştir. 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1788-1789, C. II, s. 305.

Şah Kulu başkanlığındaki Safevi elçi heyeti tahminen Aralık 1567'de başladıkları elçilik ziyaretlerini Ağustos 1568'de Osmanlı topraklarından ayrılarak tamamlandı.

3.2. Safevi Elçisi'nin II. Selim'i Ziyareti Doğrultusunda Osmanlı-Safevi İlişkileri

Safevi Devleti bu ziyaret ile Kanuni döneminde yapılmış olan Amasya Anlaşması'nı devam ettirmek ve aradaki dostluğu sağlamlaştırmak için İran hacıları konusunda yeni tavizler elde etme amacındadır.

Osmanlı Devleti'nin elçi heyetine karşı iyi niyet göstergesinden biri de Şah Kulu'un sınır bölgesiyle ilgili düzenleme isteğine verilen olumlu yanıtıdır. Şah Kulu, Amasya Anlaşması gereğince Safevi Devleti ve Osmanlı Devleti arasında tayin olunan sınırdaki bazı kalelerin yıkılmasıyla boş kalan Kars ovasında, tüccar ve yolcuların, hırsız ve haramiler tarafından rahatsız edilmeye başlandı. Bunu engellemek için Kızılgedik civarında sınırın her iki tarafında karşılıklı köyler kurulmasına dair Erzurum beylerbeyine teklifte bulunuldu. Elçinin teklifine 22 Safer 976 (16 Ağustos 1568) tarihinde Erzurum beylerbeyine gönderilen hüküm ile cevap verilmiştir. Buna göre, elçinin teklifi olan sınırın iki tarafına yeni köylerin kurulması uygun görüldü. Fakat belirlenen sınıra tecavüz olunmayarak yeni tavizler verilmemesi konusunda Erzurum beylerbeyinin gerekli dikkati göstermesi istendi⁸².

Osmanlı Devleti de gerek Avrupa gerekse Akdeniz'de Kıbrıs'a yapacağı seferler nedeniyle Safevi Devleti ile ilişkilerini dostane sürdürmek istemektedir. Bundan dolayı Safevi elçi heyetine, sınırdan girdiği ilk yer olan Erzurum, gerekse İstanbul ve Edirne'de karşılama törenlerinde gerekli hassasiyet azâmi derecede gösterildi. Edirne'deki karşılama töreni sırasında diğer devlet elçilerinin de yer alması töreni gösterişli hale getirmiştir. Bu tören ile Osmanlı Devleti'nin gücü, haşmeti, Safevi Devleti'ne gösterildiği gibi elçiler vasıtasıyla diğer devletlere de gösterildi.

---

⁸² Bu hüküm şu şekildedir; “*Bu cânibe müte'allik olan mahallerde vech ü münâsib görüldüğü üzere tüccâr ve sâyir âyende vü revendenün emn ü emâni için birkaç pâre karye ta'yîn eyleyüp sınırdan berü bir münâsib yirde temekkün ü ikâmet itdüresin ve öte cânibe dahı tenbîh eylesin ki, anlar dahı ta'yîn olunan sınırdan anaru anlara tâbi' yirlerde birkaç pâre karye ta'yîn eyleyüp tarafeynden ma'mûr olmak üzere ikâmet itdüreler Ammâ; bu bâbda gereği gibi mukayyed olasin ki, tarafeynden ta'yîn olunan sınıra dahl ü tecâvüz olunmaya*”. 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1933, C. II, s. 376.

Ziyaretin sorunsuz geçmesi için elçi heyetinin güvenliğinin sağlanmasında gerekli hassasiyet gösterildi. 28 Şaban 975 (27 Şubat 1568) tarihli bir hükümde; “*Müşârun-ileyhin zikrolunan âdemisine yolda ve izde ve merâhulde ve menâzilde dahl ü ta’arruz itdürmeyesiz*⁸³” ifadeleriyle Şah Kulu’nun İran’a gönderdiği adamının geçeceği yerlerde müdahale ve rencide edilmemesi emredilerek elçi heyetinin güvenliğine verilen önem ortaya konuldu. Buna rağmen bazı olayların yaşanmasına engel olunamadı⁸⁴. Osmanlı Devleti, bu olayların açığa çıkarılmasında ve çözümünde hassasiyet gösterdi⁸⁵.

Safevi Devleti’nin Anadolu’da dinî yayılcı politikalar ve siyasi hadiseler nedeniyle elçi heyetinin gelirken ve giderken tedbirli davranılarak Kızılbaşlığın yayılması ve taraftar toplamasına fırsat verilmemeye çalışıldı. Bunun için elçinin gelişi ve gidişi sırasında geçtiği yerlerde heyete yakınlık gösterip topladıkları sadakaları Amasya ve Çerkes’te Şah Kulu’ya verenler takip edilmiş, bu kişiler tespit edilerek bir defter oluşturuldu. 1 Rebiü’l-evvel 976 (24 Ağustos 1568) tarihinde Amasya ve Bozok beylerine gönderilen hükümde; bu tespit edilen kişilerin haklarından gelinmesi emredildi. Bu çerçevede 64 kişiden 37’si idam edildi, diğer 27 kişiye ise kürek cezası verildi⁸⁶.

Safevi elçisinin ziyareti sırasında Osmanlı Devleti’ni acz içinde gösterecek olaylara da fırsat verilmedi. Bu olaylardan biri de İran’dan gelen elçinin Şah Tahmasb adına Kanunî Sultan Süleyman’ın ruhu için Osmanlı fukarasına sadaka dağıtmak istedi. Bu davranış Osmanlı Devleti’ni aciz ve doyuramadığı fakirleri var

⁸³ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 927, C. I, s. 465.

⁸⁴ Bunlardan biri, Şah Kulu’nun adamlarından olan Sadreddin’in, Çoban Köprüsü’nde konakladığı sırada eşyaları çalındı. Ramazan 975 (Şubat 1568) tarihinde Erzurum beylerbeyine ve Pasin kadısına gönderilen hükümde; ilgili olayın faillerinin yakalanıp çalınan eşyalarının bulunması emredildi. Bir diğer olay da yine Şah Kulu’nun adamlarından olan Şahverdi’nin atının topallaması nedeniyle atını değiştirmek için Merzifon pazarına uğradığında Pîrî ve Hızır adlı Erzurumlu iki kişi tarafından mallarına el konulmuş, evlerinde bu kişiyi 9 gün hapsedtikten sonra başka bir vilayete satmak istediler. 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 927, C. I, s. 471;

⁸⁵ 2 Safer 976 (27 Temmuz 1568) tarihinde Amasya beyine gönderilen hükümde bu kişilerin Amasya’ya gelmesi halinde derhal yakalanması emredildi. Erzurum beyine de gönderilen hükümde yakalanan söz konusu şahısların hapsedilmesi, Şahverdi’nin Erzurum’a geldiğinde mallarının geri iade edilmesi, konu ile ilgili davanın görülüp neticenin bildirilmesi emredildi. 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1805-1806, C. II, s. 312.

⁸⁶ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1835, C. II, s. 328; 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1984, C. III, s. 11-12; Bekir Küttükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri (1578-1612)*, İstanbul 1993, s. 9.

gibi bir anlam çıkaracağından dolayı izin verilememiştir. Bu hususta 17 Şevval 975 (15 Nisan 1578) tarihinde Piyâle Paşa'ya bir hüküm gönderildi. Burada; Şah adına Kanunî Sultan Süleyman Han'ın ruhu için Osmanlı fukarasına sadaka dağıtmak isteğinin kabul edilmemesi, şayet paraları varsa bunu kendi ülkelerinin fukarasına dağıtmaları hususunda tembihte bulunulması emredildi⁸⁷.

Elçi heyetinin Osmanlı'nın sosyal ve dini yapısını bozucu ve örnek teşkil edici davranışlar sergilememeleri konusunda da gerekli hassasiyet gösterilmiştir. Heyette yer alan bazı kişilerin eşleri başı açık diye heyette yer almalarına izin verilmedi⁸⁸. Bunun yanında elçi heyetin İstanbul'da konaklayacakları yerlerde tabl-hane (eğlence yeri) olmaması dikkat edilmiş ve yolculuk sırasında da alem ve bayrak açtırılmayarak elçilik adabına göre hareket etmesi konusunda da hassas davranıldı.

4. SONUÇ

Şah Kulu Han başkanlığındaki elçi heyetinin ziyareti Osmanlı-Safevi ilişkilerinde, II. Selim dönemi özelinde yeni bir başlık açtı. Ziyaret ile Kanuni Sultan Süleyman döneminde yapılan Amasya Anlaşması yeni padişah döneminde yenilendi. Safevi Devleti'nin sınırın iki tarafında yeni köyler oluşturması önerisi Osmanlı Devleti tarafından kabul edildi. Bu ziyaret, iki ülke arasındaki dostane siyasetin devamında önemli rol oynadı.

Elçi ziyareti iki ülkenin birbirine üstünlük gösterme girişimlerine sahne oldu. Safevi Devleti'nin zengin hediyelerle kendini göstermesine gayreti, Osmanlı tarafında İstanbul'da Edirne'de ve düzenlenen mutantan karşılama ve ağırlama merasimleri ile karşılık buldu. Elçi heyeti İstanbul'da tören ile karşılandı. Bunun yanı sıra eski bir payitaht olan Edirne'de geniş katılımlı karşılama ve kabul törenleri düzenlendi. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin diplomatik ayrıntılar konusundaki hassasiyetini göstermektedir.

Ziyaret neticesinde Osmanlı Devleti, Safevilerin Anadolu topraklarında uygulamayı hedeflediği yayılcı politikaya izin vermedi. Ayrıca muhataplarına bu hususta engelleyici her türlü tedbiri aldığı gösterdi. Tüm bunlar, Osmanlı Devleti'nin dış siyasette takındığı mütehakkim tavrı II. Selim devrinde gerçekleşen bir elçi kabulü özelinde örneklendirmektedir.

⁸⁷ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No. 1292, C. II, s. 59.

⁸⁸ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Hüküm No: 579, C. I, s. 292-293.

KAYNAKÇA

7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569), C. I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, Hüküm No: 176, 280, 281, 378, 379, 415, 424, 549, 579, 619, 733, 744, 745, 746, 747, 756, 823, 833, 843, 844, 845, 925, 927, 1156.

7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569), C. II, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, Hüküm No: 1231, 1233, 1292, 1788, 1789, 1805, 1806, 1933.

7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569), C. III, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, Hüküm No: 1984.

Akım, Pınar, *II. Selim Dönemi Elçi Kabulleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

Arıcak, Sinem, *"Gifts in Motion: Ottoman-Safavid Cultural Exchange, 1501-1618"*, University of Minnesota, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012.

BOA, A. *DVNSMHH.d.*, 7/1092, 17 Şevval 975 (15 Nisan 1578)

Çağman, Filiz, "Şahnâme-i Selim Han ve Minyatürleri", *Journal of Art History*, S. 5, Ocak 1973, s. 411-442.

Çetin, Firdevs, *"Osmanlı-Safevi Rekabetinin Osmanlı Resmî İdeolojisine Etkisi"*, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 2, Aralık 2011, s. 12-28.

Çiftçi, Hilal, *Osmanlı-Safevi İlişkilerinin Diplomatik Dili*, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çankırı 2015.

Dağlar, Mehmet, "Ulama sultan-ı Tekelü ve Osmanlı Devleti'ne ilticası" *Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, Mart 2016, s. 180-189.

Danişmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972.

Düzbakar, Ömer, "XV-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Elçilik Geleneği ve Elçi İşlerinin Karşılmasında Bursa'nın Yeri", *Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, S. 2/6, 2009, s. 182-194.

Emecen, Feridun M., "Kanuni Süleyman Devri", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C. X, Çağ Yayınları, İstanbul 1989.

Emecen, Feridun M., "Selim II", *DİA*, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 414-418.

Emecen, Feridun M., "Süleyman I", *DİA*, C. XXXVIII, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, s. 62-74.

Eyice, Semavi, “Elçi Hanı”, *DİA*, C. XI, İstanbul 1995, Diyanet Yayınevi, s. 15-18.

Feridun Ahmed Bey, *Nüzhət-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sıgetvar*, Yay. Haz. Ahmet Aslantürk-Günhan Börekçi, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

Feridun Bey, *Münşeat Mecmuası*, C. II, İstanbul 1274.

Gökbilgin, M. Tayyip, *Kanuni sultan Süleyman*, Yay. Hazl. Sabri Can Sannav, Kronik Kitap, İstanbul 2019.

Hamidreza Mohammednejad, *Osmanlı-Safevi İlişkileri (1501-1576)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2015.

Hammer-Prugstall, Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. VI, Üçdal Neşriyat 2015, s. 225.

İpşirli, Mehmet, “Elçi”, *DİA*, C. XI, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, s. 3-15.

Kılıç, Dündar Ali, “Osmanlı Saray Törenlerinin Üsküdar’a Yansıması”, *Üsküdar Sempozyumu*, 23-25 Mayıs 2003, s. 90-96.

Kılıç, Dündar Ali, *İmparatorluk Seremonisi*, Tarih düşünce Kitapları, İstanbul 2004.

Kılıç, Remzi, *Kanuni Devri Osmanlı İnan Münasebetleri (1520-1566)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006.

Kılıç, Remzi, *Osmanlı-İnan Siyasî Anlaşmaları*, Tez Yayınları, İstanbul 2001.

Kütükoğlu, Bekir *Osmanlı-İnan Siyasî Münasebetleri (1578-1612)*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1993.

Kütükoğlu, Mübahat, “XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Fevkalade Elçilerin Ağırlanması”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Prof. Dr. Ercüment Kuran’a Armağan, XXVII/1-2, Ankara 1989, s. 199-231.

Mansuroğlu, Meeddud, “Elçi”, *İA*, C. IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, s. 231.

Sak, İzzet, “1136-1141 Yılları Arasında İstanbul'a Gelen İnan Elçilerinin Bazı Masrafları”, *Selçuk Üniversitesi, EdebiyatFakültesi Dergisi*, 2006, S. 16, s. 117- 161.

Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C. I, (Yay. Haz. Mehmet İpşirli), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Şeker, Mehmet, “Hil‘at”, *DİA*, C. XVIII, İstanbul 1998, s. 22-25.

Topaktaş, Hacer, “Osmanlı Diplomasisinde “Tayinat” Sisteminin Uygulanışı ve Kaldırılışı (1794) Üzerine Bazı Tespitler”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.X, S. 1, 2015, s. 31-49.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998, s. 276.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2011.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. III/I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2011.

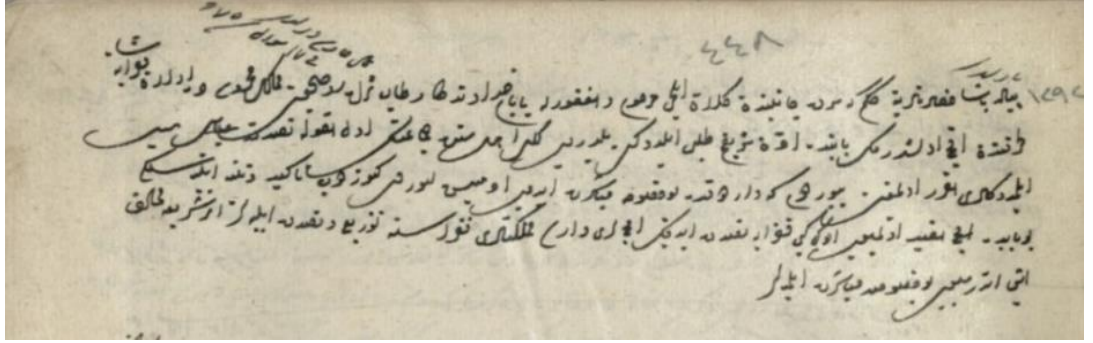
Ünyay Açıkgöz, Fatma “*XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Hediye ve Hediyeleşme (Padişahlara Sunulan ve Padişahların Verdiği Hediyeler Üzerine Bir Araştırma)*”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2012.

Yıldırım, İbrahim, *Edirne Sarayı'nda ve Topkapı Sarayı'nda Minyatürlere Yansıyan Elçi Kabul Sahnelerindeki Osmanlı Devleti'nin Diplomatik Gücü*, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. I, S. 1, 2012, s. 76-287.

Yıldırım, İbrahim, *Osmanlı Devleti'nde Elçi Kabulleri*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2014.

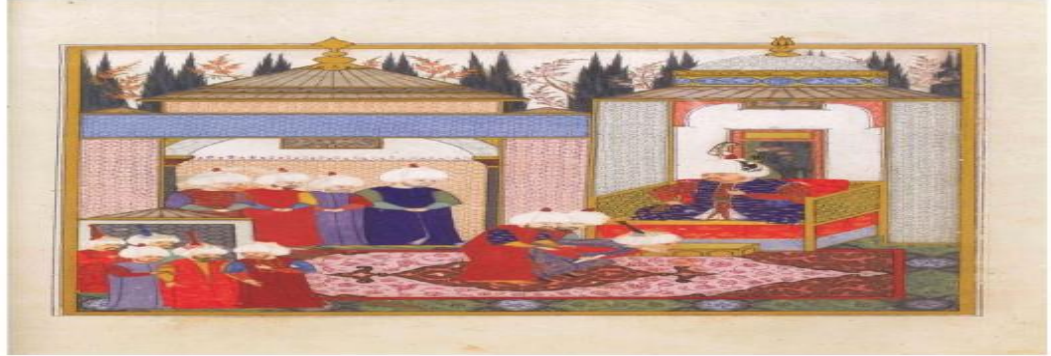
EKLER

Ek 1: Şah Kulu'nun Kanuni için sadaka dağıtmak isteğine verilen cevap.

Kaynak: BOA, A. DVNSMHM.d., 7/1092, 17 Şevval 975 (15 Nisan 1578)

Ek 2: Şah Tahmasb'ın Edirne Sarayı'nda II. Selim'in Huzuruna Çıkışı

Kaynak: Feridun Ahmed Bey, *Nüzhət-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, vr.247b.

Ek 3: Şah Tahmasb'ın Edirne Sarayı'nda II. Selim'in huzuruna çıkışı

Kaynak: *Şehnâme-i Selim Han*, vr. 53b-54a.

